

UNIVERZITA PARDUBICE
FILOZOFICKÁ FAKULTA

BAKALÁŘSKÁ PRÁCE

2022

Lucie Krasnayová

Univerzita Pardubice
Filozofická Fakulta

Práva zvířat v kontextu filosofie Singera a Regana
Bakalářská práce

2022

Univerzita Pardubice
Fakulta filozofická
Akademický rok: 2020/2021

ZADÁNÍ BAKALÁŘSKÉ PRÁCE

(projektu, uměleckého díla, uměleckého výkonu)

Jméno a příjmení: **Lucie Krasnayová**
Osobní číslo: **H19267**
Studijní program: **B0223A100005 Filosofie**
Specializace: **Filosofie**
Téma práce: **Práva zvířat v kontextu filosofie Singera a Regana**
Zadávající katedra: **Katedra filosofie a religionistiky**

Zásady pro vypracování

Bakalářská práce na téma „Práva zvířat v kontextu filosofie Singera a Regana“ pojednává o etickém přístupu ke zvířatům z pohledů filosofů Petera Singera a Toma Regana. Práce je zaměřena na představení nejdůležitějších argumentů pro přidělení morálního statusu zvířatům podle filosofických teorií, jež oba autoři představují ve svých dílech. Cílem práce je porovnání utilitaristické teorie od Singera s teorií práv od Regana. Práce se rovněž věnuje tomu, zda se tyto jednotlivé argumenty od obou filosofů projevují určitým způsobem ve znění právních norem v právním kodexu České republiky.

Rozsah pracovní zprávy:

Rozsah grafických prací:

Forma zpracování bakalářské práce: **tištěná/elektronická**

Seznam doporučené literatury:

Primární:

Regan, T. *The Case for Animal Rights*. Berkeley: University of California Press, 2004.

Singer, P. *Osvobození zvířat*. Praha: Práh, 2001.

Sekundární:

Chapouthier, G. *Zvířecí práva (O. Smolová, překl.)*. Praha: Triton, 2013.

Kohák, E. *Zelená svatozář*. Praha: Sociologické nakladatelství, 2011.

Müllerová, H., & Stejskal, V. *Ochrana zvířat v právu*. Praha: Academia, 2013.

Rachels, J. *Created from Animals: The Moral Implications of Darwinism (2nd Ed.)*. Oxford: Oxford University Press, 1999.

Skýbová, M. *Etika a příroda*. Červený Kostelec: Nakladatelství Pavel Mervart, 2011.

Vedoucí bakalářské práce:

doc. Mgr. Ondřej Beran, Ph.D.

Katedra filosofie a religionistiky

Datum zadání bakalářské práce: **31. března 2021**

Termín odevzdání bakalářské práce: **31. března 2022**

doc. Mgr. Jiří Kubeš, Ph.D.
děkan

Mgr. Ondřej Krása, Ph.D.
vedoucí katedry

V Pardubicích dne 30. listopadu 2021

PROHLÁŠENÍ AUTORA

Prohlašuji:

Tuto práci jsem vypracovala samostatně. Veškeré literární prameny a informace, které jsem v práci využila, jsou uvedeny v seznamu použité literatury.

Byla jsem seznámena s tím, že se na moji práci vztahují práva a povinnosti vyplývající ze zákona č. 121/2000 Sb., o právu autorském, o právech souvisejících s právem autorským a o změně některých zákonů (autorský zákon), ve znění pozdějších předpisů, zejména skutečností, že Univerzita Pardubice má právo na uzavření licenční smlouvy o užití této práce jako školního díla podle § 60 odst. 1 autorského zákona, a s tím, že pokud dojde k užití této práce mnou nebo bude poskytnuta licence o užití jinému subjektu, je Univerzita Pardubice oprávněna ode mne požadovat přiměřený příspěvek na úhradu nákladu, které na vytvoření díla vynaložila, a to podle okolností až do jejich skutečné výše.

Beru na vědomí, že v souladu s § 47b zákona č. 111/1998 Sb., o vysokých školách a o změně a doplnění dalších zákonů (zákon o vysokých školách), ve znění pozdějších předpisů, a směrnicí Univerzity Pardubice č. 7/2019 Pravidla pro odevzdávání, zveřejňování a formální úpravu závěrečných prací, ve znění pozdějších dodatků, bude práce zveřejněna prostřednictvím Digitální knihovny Univerzity Pardubice.

V Pardubicích dne.....

.....

Lucie Krasnayová

PODĚKOVÁNÍ

Ráda bych poděkovala doc. Mgr. Ondřej Beran, Ph.D. za pomoc při vedení bakalářské práce, a to především za velmi cenné rady, věcné připomínky a trpělivost.

NÁZEV

Práva zvířat v kontextu filosofie Singera a Regana

ANOTACE

Bakalářská práce se zaměřuje na představení hlavních argumentů pro práva zvířat z hlediska filosofických teorií od Petera Singera a Toma Regana. V práci jsou popsány pohledy obou filosofů na to, jak by podle nich měla vypadat práva zvířat. Práce se rovněž věnuje srovnání utilitaristické koncepce od Singera s Reganovou teorií práv zvířat. Poslední část textu práce prošetřuje, zda se určitým způsobem projevují argumenty od Singera a Regana ve znění právních norem na ochranu zvířat proti týrání v České republice.

KLÍČOVÁ SLOVA

Práva zvířat, Peter Singer, Tom Regan, princip rovného zvažování zájmů, inherentní hodnota, speciesismus, vědomí, welfare zvířat

TITLE

Animal Rights in the Context of the Philosophy of Singer and Regan

ANNOTATION

The bachelor thesis focuses on presenting the main arguments for animal rights in terms of the philosophical theories of Peter Singer and Tom Regan. The thesis describes both philosophers' views on what they think animal rights should look like. The thesis also compares Singer's utilitarian conception with Regan's theory of animal rights. The last part of the text of the thesis investigates whether Singer's and Regan's arguments are in some way reflected in the wording of legal norms for the protection of animals against cruelty in the Czech Republic.

KEYWORDS

Animal rights, Peter Singer, Tom Regan, principle of equal consideration of interests, inherent value, speciesism, consciousness, animal welfare

OBSAH

ÚVOD	10
1 PETER SINGER	12
1.1 Teorie rovného zvažování zájmů	12
1.1.1 Princip rovnosti.....	12
1.1.2 Speciesismus.....	14
1.1.3 Formulace argumentů proti speciesismu	15
1.1.4 Rovné zvažování zájmů a kritéria pro vstup do morální komunity.....	16
2 TOM REGAN	19
2.1 Teorie práv zvířat	19
2.1.1 Kritika Descarta vůči jeho vnímání zvířat	19
2.1.2 Inherentní hodnota	20
2.1.3 Preferenční autonomie	22
2.1.4 Kumulativní argument pro vědomí zvířat.....	23
2.1.5 Reganovo vymezení práv.....	25
3 POROVNÁNÍ SINGEROVY TEORIE „ROVNÉHO ZVAŽOVÁNÍ ZÁJMŮ“ S REGANOVOU TEORIÍ „INHERENTNÍ HODNOTY“	27
4 VLIV FILOSOFICKÝCH TEORIÍ OD SINGERA A REGANA NA PRÁVNÍ PŘEDPISY NA OCHRANU ZVÍŘAT PROTI TÝRÁNÍ V ČESKÉ REPUBLICE	35
ZÁVĚR	42
SEZNAM POUŽITÉ LITERATURY A ZDROJŮ	44

ÚVOD

Práva zvířat jsou obecně chápána jako něco, co nepodléhá nebo by nemělo podléhat tradičnímu pojetí práv v zákonodárném slova smyslu. Otázce po právech zvířat se však dostává mezi obhájcí uctivého zacházení se zvířaty stále větší náklonnosti. Oblast daného problému je vykládána především z hlediska morálního, a proto velká část filosofů, jež se věnovala této problematice, ještě nutně nemusela usilovat o prosazení práv zvířat z hlediska právní legislativy. I na poli filosofie se ovšem najdou výjimky, které se usilovně snažili o to, aby byl zvířatům přiznán status subjektu právního vztahu. Je však morálně přípustné, aby zvířata byla, nejen z hlediska právních vztahů, na stejné úrovni jako lidé?

Z filosofického, ale i z právního hlediska tak vzniká kolize názorů, kdy jedni tvrdí, že zvířata jsou stejně hodna udělení morálního statusu jako lidé, a na druhé straně jsou tu i tací, kteří zastávají myšlenku posvátnosti lidského života, a proto raději mluví o zvířecích právech pouze ve smyslu povinností člověka vůči nim.¹ Tudíž dnes existuje celá řada nejrůznějších filosofických koncepcí, přičemž každá z nich může být založena na zcela jiné podstatě.

Obecně se však považují za vůbec ty nejdůležitější z nich dvě filosofické teorie: první je utilitaristická teorie od Petera Singera, jež je primárně popsána v díle „Animal Liberation“, druhou je deontologická nauka od Toma Regana, kterou prvotně představil ve svém díle „The Case for Animal Rights“.²

Text v této práci je zaměřen právě na tyto dvě nejvýznamnější filosofické teorie, co se práv zvířat týče. Vliv obou filosofických teorií byl natolik rozsáhlý pro vznik mnoha ochranářských hnutí, že je též nezpochybnitelný dopad na celkové zlepšení životních podmínek zvířat po celém světě. Hlavním cílem práce je identifikace základních charakteristik etických teorií od Petera Singera a Toma Regana a uvedení nejpodstatnějších argumentů z hlediska jejich poohlížení na zvířata.

První část práce bude vykládat Singerovu teorii orientovanou na zacházení se zvířaty. Singer v ní navazuje zejména na tradiční utilitaristické pojetí od Jeremyho Benthama,

¹Chapouthier, G. *Zvířecí práva*. Přel. O. Smolová. Praha, Triton, 2013, s. 13.

²Müllerová, H., & Stejskal, V. *Ochrana zvířat v právu*. Praha, Academia, 2013, s. 141.

přičemž se jím nechává inspirovat do takové míry, že si od něj převezme jeho kritérium posuzování živých bytostí podle jejich schopnosti trpět, a učiní z něj ústřední bod celé teorie.³ Podle Singera se lidský druh neoprávněně nadřazuje na úkor jiných živočišných druhů, jelikož svou nadřazenost vystavuje pouze na příslušnosti k rodu *Homo sapiens*, nikoli však na fakticky existujících atributech.⁴

Oproti němu Tom Regan zastává teorii přirozeného práva, kdy se nechává inspirovat deontologickou naukou od Immanuela Kanta, především pak jeho pojmem „apriorní povinnosti“. Regan se obzvláště soustředí na pojem „jednotlivce“, který má podle něj hodnotu sám pro sebe. Tuto hodnotu nazývá jako „inherentní hodnota“ („inherent value“). Reganova teorie práv zvířat je do značné míry egalitářská, jelikož vychází z toho, že pokud má daný jedinec inherentní hodnotu, tak pak z toho explicitně plyne i právo na rovné a uctivé zacházení s tímto daným jedincem.

Třetí část práce se bude věnovat srovnání Singerovy teorie rovného zvažování zájmů s Reganovou teorií inherentní hodnoty. Obě teorie jsou založeny na odlišných navzájem nekompatibilních stanoviskách, a tudíž se pohled obou na vnímání práv zvířat diametrálně rozchází. Je zajímavé srovnat argumenty od obou filosofů a prošetřit, zda se v některých z nich nezávisle na sobě shodují.

V poslední části textu práce se bude zkoumat, zda se v nějaké podobě znění projevují jednotlivé argumenty od Singera a Regana na jednání se zvířaty v právních předpisech na ochranu zvířat v České republice. Oba filosofové měli nepopsatelný vliv na vznik mnoha organizací bojující za welfare zvířat, a proto je též pozoruhodné prošetřit, zda jejich argumenty ovlivnily mimo to i právní předpisy na ochranu zvířat.

³Müllerová, H., & Stejskal, V. *Ochrana zvířat v právu*. Praha, Academia, 2013, s. 44.

⁴Skýbová, M. *Etika a příroda: proč brát morální ohledy na přírodu?*. Červený Kostelec, Nakladatelství Pavel Mervart, 2011, s. 57.

1 PETER SINGER⁵

Peter Singer je filosof australského původu, který se nesporně řadí mezi současně žijící nejvlivnější filosofy. Singerova filosofie se zaměřuje především na oblast bioetiky, přičemž má své východisko v utilitarismu. Singer se obzvláště proslavil svými názory na problematiku ohledně zacházení se zvířaty v roce 1975 s vydáním knihy „Animal Liberation“, v níž prvotně představil svou teorii vnímání zvířat. Je zajímavé, že Singerovi nejde ani tak o blaho zvířat samotných, nýbrž o morální vztahů k druhému.⁶ Z toho důvodu povstává jeho etická teorie z radikálního pojetí rovnoprávnosti všeho života.⁷

1.1 Teorie rovného zvažování zájmů

1.1.1 Princip rovnosti

Jak bylo již výše uvedeno, Singer je zástupcem filosofického směru utilitarismu, přičemž prohlašuje, že je nezbytné posuzovat veškeré jednání podle míry jeho užitku. Jinými slovy, jde mu o maximalizaci dobra a minimalizaci utrpení.⁸ Obzvláště se pak nechává inspirovat utilitaristickou filosofií od Jeremyho Benthama⁹, jehož považuje za zakladatele pro uznávání a respektování zájmů všech živých bytostí.

Ve společnosti je obecně mezi lidmi uznáván princip rovnocenného jednání s lidmi. Singer se však snaží tento princip rozšířit na všechny živé bytosti, tudíž i zvířata. Nicméně i přesto uznává, že mezi lidmi a zvířaty existují určité výrazné rozdíly, jež

⁵ Peter Singer (* 6. července 1946) se narodil v australském městě Melbourne, kde studoval na univerzitě Melbourne, dále pak v Anglii na univerzitě Oxford. V současné době je profesorem na americké univerzitě Princeton a současně i profesorem na univerzitě v jeho rodném městě. Singer několikrát navštívil Českou republiku, kde mimo jiné i přednášel.

⁶ Kohák, E. *Zelená svatozář: kapitoly z ekologické etiky*. Praha, Sociologické nakladatelství (SLON), 1998, s. 42.

⁷ Tamtéž.

⁸ Schlaer, J. A. *Peter Singer Under Fire: The Moral Iconoclast Faces His Critics*. USA, Open Court Publishing Company, 2009, s. 18-19.

⁹ Jeremy Bentham (* 15. února 1748, † 6. června 1832) byl anglický filosof, ekonom a právník, který je považován za zakladatele filosofického směru utilitarismu.

nelze opomenout.¹⁰ Singer vysvětluje, že to, že si jsou nějaké bytosti mezi sebou rovné, ještě neznamená, že jsou stejné.¹¹

Je jisté, že mezi živými bytostmi existují ať už menší či větší rozdíly, jež nelze přehlédnout. Singer si však klade otázku, zda lze například to, že je určitý tvor jiného živočišného druhu, považovat za morálně relevantní rozdíl, který si bude nárokovat jiné zacházení, potažmo i naplnění svého života.

Singer uvádí k této situaci příklad, kdy sděluje, že se mnozí odpůrci práv zvířat dovolávají toho, že zvířatům nemohou být přidělena práva, poněvadž nejsou schopna vědomé volby, co se politiky týče.¹² Singer vysvětluje, že je zcela amorální, aby fyzické rozdíly představovaly rozdílná práva, jelikož by to poté kupříkladu znamenalo odlišná práva u žen a mužů.

Kromě toho také předkládá situaci s právem na potrat, kterého se dovolávají feministky. Snaží se na tomto příkladě opět obdobně ukázat, že i přesto to, že bojují feministky za rovnoprávnost mezi mužem a ženou, tak z toho ještě nevyplývá skutečnost, že nutně musí podporovat právo na potrat i u mužů.

Singer konstatuje, že tázání se po fyziologicky nemožných věcech je absurdní. To, že je mezi bytostmi rovnost, nemusí ještě znamenat, že tyto dané bytosti musí mít i stejná práva. Doslova píše, že:

„Základní princip rovnosti nevyžaduje stejný, nebo dokonce identický, přístup, vyžaduje stejné chápání. Stejně chápání různých bytostí může vést k různým přístupům a různým právům.“¹³

I přesto, kdyby existovala jistá hypotéza, jež by poukazovala na podstatné rozdíly mezi jednotlivými živočišnými druhy, tak by z toho ještě neplynula skutečnost, že by se s jedním druhem mělo zacházet lépe než s druhým. Singer tvrdí, že i kdyby se jednalo vědecky podložený fakt, tak i přesto rovnocenné, nebo naopak diskriminační zacházení není otázkou vědeckého odůvodnění, nýbrž pouze otázkou morálního soudu. Vysvětluje, že „... požadavek rovnosti nezáleží na inteligenci, morálních

¹⁰ Singer, P. *Osvobození zvířat*. Praha, Práh, 2001, s. 18.

¹¹ Kohák, E. *Zelená svatozář: kapitoly z ekologické etiky*. Praha, Sociologické nakladatelství (SLON), 1998, s. 42.

¹² Tamtéž.

¹³ Tamtéž.

vlastnostech, fyzické síle nebo jiných faktech. Myšlenka rovnosti je ideou morální a ne trváním na důkazech.“¹⁴

Zde si však lze povšimnout jistého paradoxu, neboť si Singer sám ve své argumentaci protirečí. Poněvadž jindy zase tvrdí, že požadavek rovnosti se odvíjí od určitých schopností dané bytosti. Píše totiž, že schopnost trpět (popř. schopnost pociťovat radost) je nevyhnutelnou podmínkou pro náš zájem. Dále také, že teprve samotná schopnost „mít zájmy“ zakládá to, že je daná bytost osobou.

„Schopnost trpět nebo se radovat je nezbytnou podmínkou pro náš zájem, podmínkou, kterou musíme splnit dříve, než můžeme o zájmech smysluplným způsobem mluvit.... Schopnost trpět nebo mít radost je nicméně nejen nezbytná, ale i dostačující pro to, abychom mohli říci, že bytost má zájmy...“¹⁵

1.1.2 Speciesismus

Singer se snaží o co nejpřesnější vymezení pojmu „speciesismu“, poněvadž je to termín, který má v jeho teorii velmi důležité místo. Singer totiž na tomto pojmu vystavuje oba své argumenty.

Tvrdí, že pokud se člověk považuje za něco „bytostně hodnotnějšího“ jen proto, že je příslušníkem lidského druhu, tak se jedná o čistou druhovou nadřazenost neboli speciesismus. Takto termín „speciesismus“ definoval anglický filosof Richard Ryder v roce 1970, tedy ještě před vydáním Singerova stěžejního díla.

Singer však k tomuto prvotnímu vymezení speciesismu dodává, že tendenci, v níž se lidé staví na vyšší pozici na úkor zvířat, lze označovat též jako „humanismus“.

Odmítání speciesismu je podle Singera morálně nevyhnutelné, poněvadž preferovat určitý živočišný druh na úkor jiných druhů je nesmírně nespravedlivé.

Singer obviňuje humanismus ze speciesismu, neboť dle jeho definice jsou všechny lidské bytosti členy morální komunity, ale zároveň pouze a jen lidské bytosti. Z toho důvodu ho Singer považuje za bezohledný, jelikož neoprávněně vyčleňuje ostatní živé bytosti z morální komunity.

¹⁴ Tamtéž, s. 20.

¹⁵ Tamtéž, s. 23.

Podle Singera si většina lidí svůj „speciesistický postoj“ neuvědomuje, a činí tak naprosto implicitně, kdy pod „závojem nevědomosti“ obětovává životy ostatních tvorů pro své vlastní zájmy. Ve společnosti se ovšem najdou i tací, kteří zastávají druhovou nadřazenost lidského druhu jako svou explicitní pozici.

1.1.3 Formulace argumentů proti speciesismu

Jak bylo již výše uvedeno, Singerovy argumenty pro uznání práv zvířat spočívají v argumentaci proti speciesismu. Snaží se na těchto argumentech ukázat jeho absolutní nepřijatelnost, a to jednak jako explicitně zastávanou pozici, tak i jako implicitního jednání kvůli vlastní nevědomosti.

První argument proti speciesismu je založen na odhalení jeho shody s rasismem a sexismem, kdy Singer sděluje, že si je v eticky relevantních aspektech velmi podobný s rasismem a sexismem, a proto se na něj musí tak i stejně pohlížet a hodnotit ho.¹⁶

Z toho vyplývá skutečnost, že pokud odmítáme rasismus a sexismus, je třeba stejně tak zavrhnout i speciesismus. Jedná se totiž o zcela stejnou situaci, kdy se biologický znak povznáší naprostým neprávem na místo morálně relevantního znaku.¹⁷ Singer konstatuje, že takového jednání není za žádných okolností morálně odůvodnitelné, a proto ani nenalézá jediný důvod pro jeho obhajobu.

Druhý argument proti speciesismu je analogií prvního argumentu, přičemž se však na rozdíl od něj dožaduje obecné platnosti. Z toho důvodu je pro většinu i mnohem přesvědčivější, poněvadž má obecnou platnost, a díky tomu i silnější charakter. Singer prohlašuje, že pokud si je speciesismus v eticky relevantních ohledech podobný s rasismem, a jestliže je rasismus morálně nepřijatelný, tak by tomu tak mělo být stejně i u speciesismu.¹⁸

¹⁶ Singer, P. *Osvobození zvířat*. Praha, Práh, 2001, s. 20.

¹⁷ Černý, D. *Pátečnická setkání společenskovední sekce Sisyfa: Práva zvířat*. In: LLionTV, 2016 [cit. 27. 3. 2022]. Dostupné z [www: https://www.youtube.com/watch?v=q5TQSKabixo](https://www.youtube.com/watch?v=q5TQSKabixo)

¹⁸ Singer, P. *Osvobození zvířat*. Praha, Práh, 2001, s. 20 – 22.

1.1.4 Rovné zvažování zájmů a kritéria pro vstup do morální komunity

Výchozím bodem celé Singerovy teorie je tzn. „princip rovného zvažování zájmů“ („Principle of Equal Consideration of Interests“). Jak bylo již výše zmíněno, Singer přejímá kritérium posuzování bytostí podle jejich schopnosti trpět od Jeremyho Benthama. Domnívá se, že: „Schopnost trpět nebo mít radost je nejen nezbytná, ale i dostačující pro to, abychom mohli říci, že bytost má zájmy – absolutně minimálním zájmem je netrpět“.¹⁹

Singer zdůrazňuje důležitost odhlédnutí od toho, komu dané zájmy patří, Poněvadž jedině tak se bude jednat o spravedlivé zacházení. U morálně patřičného jednání by se tedy mělo pohlížet čistě na jeho důsledky – a to bez jakéhokoli morálních vazeb.

Pro Singera není proto důležité, od koho dané zájmy pocházejí, nýbrž o jaký druh zájmu se jedná. Pro lepší pochopení lze uvést příklad, že například bolest u psa je na stejné úrovni jako bolest u člověka. Je třeba posuzovat pouze sobě odpovídající zájmy (bez ohledu na to, kdo je „vlastníkem“ daných zájmů), protože jedině tak se bude jednat o eticky správné jednání.²⁰ Ústředním konceptem Singerovy filosofie jsou tak zájmy bytostí („interests of beings“).²¹

Singer apeluje na to, aby se s okamžitou platností přestali posuzovat živé bytosti podle příslušnosti k určitému živočišnému druhu, ale aby se namísto toho začali hodnotit podle jejich schopnosti trpět. Tento předpoklad, tedy schopnost zažívat potěšení a bolest („pleasure and pain“), bezpochyby splňují podle něj všechna zvířata.

„Schopnost cítit bolest a potěšení“ se jeví Singerovi jako dostatečně silný předpoklad pro to, aby mohlo být obecně uznáno, že všechna zvířata mají určité zájmy a preference, jež se mohou od sebe velmi odlišovat. Tím nejnižším zájmem u všech živých bytostí je však podle Singera vždy „netrpět“.

¹⁹ Tamtéž, s. 23.

²⁰ Černý, D. *Pátečnická setkání společenskovední sekce Sisyfa: Práva zvířat*. In: LLionTV, 2016 [cit. 27. 3. 2022]. Dostupné z [www: https://www.youtube.com/watch?v=q5TQSKabixo](https://www.youtube.com/watch?v=q5TQSKabixo)

²¹ Müllerová, H., & Stejskal, V. *Ochrana zvířat v právu*. Praha, Academia, 2013, s. 45.

Nestačí si nicméně pouze uvědomovat skutečnost, že i ostatní živé bytosti mají své vlastní zájmy a preference. Důležité je totiž také brát na jejich zájmy ohled, a v neposlední řadě jim je i přisuzovat.²²

Singer je přesvědčen, že pokud zvířata trpí a lidé to vědomě ignorují, tak pak není pro takové jednání za žádných okolností morální ospravedlnění. Z toho důvodu stanovuje kritérium „vnímání utrpení“ jako hranici pro morální zacházení, přičemž se domnívá, že je třeba na všechny živé bytosti pohlížet právě z tohoto měřítka.

Singer tvrdí, že je z hlediska vědeckého zkoumání evidentní, že i zvířata mohou zažívat bolest, a tudíž je podle něj nesmyslné tento fakt přehlížet, jak doslova píše, že: „Je-li ospravedlnitelné, že ostatní lidé pocítují bolest stejně jako my, není tu jistě žádný důvod, proč by to nebylo ospravedlnitelné, i pokud jde o zvířata“²³.

Singer se proto domnívá, že pro vstup do morální komunity je zapotřebí určitých schopností, přičemž tou minimální podmínkou bude vždy schopnost zažívat bolest a potěšení.

Mnoho odpůrců práv zvířat prohlašuje, že lidé jsou mnohem inteligentnější, a proto je třeba udělat z inteligence nutnou podmínku pro vstup do morální komunity.²⁴ Toto tvrzení se nicméně setkává s argumentem z marginálních případů.

Singer na to reaguje slovy, že pokud by se například inteligence považovala jako měřítko pro vstup do morální komunity, nastal by problém, když by určití lidé touto schopností nedisponovali.

Z toho důvodu se zde podle Singera nabízejí dvě řešení. Prvním východiskem je odeprání morálního statusu určitým lidem (marginálním případům), kteří by nespĺňovali podmínku inteligence pro vstup do morální komunity.²⁵ Vzhledem k těmto marginálním případům bychom pak neměli žádné morální povinnosti (nebo pouze jen minimální).

²² Tamtéž, s. 21 – 24.

²³ Tamtéž, s. 26.

²⁴ Černý, D. *Pátečnická setkání společenskovední sekce Sisyfa: Práva zvířat*. In: LLionTV, 2016 [cit. 27. 3. 2022]. Dostupné z [www: https://www.youtube.com/watch?v=q5TQSKabixo](https://www.youtube.com/watch?v=q5TQSKabixo)

²⁵ Tamtéž.

Druhá cesta v řešení tohoto problému je odmítnutí inteligence jako nutné podmínky pro přiznání morálního statusu.²⁶ Singer následně vysvětluje, že lze argument z marginálních případů aplikovat i na jiné schopnosti, které člověka odlučují od zbytku přírody, a tak mu dávají určitou prioritní pozici. Singer proto shledává druhé řešení problému jako to patřičné.

Dochází k závěru, že pokud se člověk neliší od ostatních zvířat ve fyziologicky relevantních aspektech, tak není možné je od sebe ani nijak zvlášť diferencovat v podstatných morálních ohledech. Konstatuje, že pokud si je člověk se zvířaty natolik podobný, tak je třeba poté s nimi i stejně zacházet.²⁷

Nicméně však připouští, že absolutní zákaz pro zabíjení živých bytostí není možný. Někdy zkrátka může nastat mezní situace, v níž bude nezbytné obětovat život nějaké živé bytosti (popř. více bytostí) pro jednání, které poskytne nějaký vyšší zájem (resp. důsledky daného jednání). Lze si uvést například situaci, ve které by bylo nezbytné obětovat život 1000 králíků, aby se mohl zhotovit lék, který by zachránil životy milionem lidí. V tomto případě by zde obětovaní králíci byli vykoupeni životy milionů lidí.

²⁶ Tamtéž.

²⁷ Černý, D. *Pátečnická setkání společenskovední sekce Sisyfa: Práva zvířat*. In: LLionTV, 2016 [cit. 27. 3. 2022]. Dostupné z [www: https://www.youtube.com/watch?v=q5TQSKabixo](https://www.youtube.com/watch?v=q5TQSKabixo)

2 TOM REGAN²⁸

Tom Regan byl filosof amerického původu, který svou pozornost obzvláště soustředil k otázkám týkající se práv zvířat. Regan byl příznivcem deontologie, přičemž se obzvláště nechal inspirovat filosofií od Immanuela Kanta, od něhož pak dokonce přejal do své koncepce pojem „apriorní povinnosti“.²⁹

Podle Regana je zapotřebí změnit celý systém společnosti, který umožňuje poohlížet na zvířata jako na „pouhé zdroje“ pro lidskou potřebu.³⁰ Z toho důvodu Regan usuzuje, že je třeba kompletně od základů překopat celkové vnímání zvířat ze strany lidí. Regan tak nechce zlepšit pouze welfare zvířat, jako tomu bylo u Singera, nýbrž se dovolává ke skutečnému uznání jejich práv zvířat z hlediska legislativy. Regan poprvé předkládá svou teorii v knize „The Case for Animal Rights“ v roce 1983.

2.1 Teorie práv zvířat

2.1.1 Kritika Descarta vůči jeho vnímání zvířat

Regan je přesvědčen, že vymezení se vůči filosofii od Reného Descarta je nevyhnutelným krokem proto, aby případné budoucí protiargumenty mohly být ještě v zárodku vyvráceny.

Podle Regana se Descartes dopustil fatálního omylu, když odepřel zvířatům přisuzování jakéhokoliv možného myšlení, čímž jim tak následně odepřel i samotné vědomí.³¹

Descartova nauka o tom, že zvířata jsou pouhými sofistikovanými stroji, jež nejsou doopravdy schopna mentálních stavů (např. pociťovat smutek), ovlivnila společnost podle Regana více, než je vůbec obecně známo.

²⁸ Tom Regan (*28. listopad 1938, Pittsburgh †17. února 2017, Raleigh) studoval filosofii na North Carolina State University, kde získal profesorský titul. Poté zde sloužil několik let jako vedoucí katedry filosofie a religionistiky. Kromě toho také učil několik semestrů i na jiných vysokých školách. V důchodu se svou manželkou založil nadaci „Culture and Animals Foundation“, která se snaží pomáhat zvířatům.

²⁹Kohák, E. *Svoboda, svědomí, soužití: kapitoly z mezilidské etiky*. Praha, Sociologické nakladatelství, 2004, s. 159.

³⁰Regan, T. *The Case for Animal Rights. Updated with a new preface*. Berkeley, University of California Press, 2004, s. 65 – 66.

³¹ Tamtéž, s. 3.

Regan vysvětluje, že Descarův výrok, podle něhož zvířata nedisponují jazykem, a který měl posilnit jeho tvrzení ohledně vnímání zvířat jakou pouhých strojů, nemůže být za žádných okolností v moderním světě brán jako validní. Regan se dále ohrazuje slovy, že díky přínosům vědy, jež nesčetněkrát přinesla poznatky o tom, že i zvířata jsou schopna komunikace mezi sebou, je naprosto zvrácené považovat toto Descartovo tvrzení za relevantní.

Descarův výrok ohledně řeči, podle něhož jedinci, kteří nejsou schopni používat jazyk, postrádají vědomí, je chybný také z jiného dalšího důvodu. Podle Regana by to pak totiž znamenalo, že například děti nemohou mít vědomí do doby, než se naučí mluvit, což je samozřejmě zcela zvrácená představa.

V neposlední řadě je tento Descarův výrok mylný v souvislosti s některými mentálně slabšími jedinci, jež neumí mluvit, ale i tak přesto samozřejmě disponují vědomím a vnímají například nejrůznější okolnosti okolo sebe (například zvuky a bolesti).³²

2.1.2 Inherentní hodnota

Reganovo východisko v jeho teorii práv zvířat spočívá v tom, že každý subjekt určitého života má zcela přirozeně hodnotu pro sebe sama. Tuto hodnotu pak označuje jako „inherentní“ („inherent value“). Pro Regana to znamená, že každá bytost, jež má tuto hodnotu, je víc než jen pouho schránkou hodnot.

Reganův předpoklad je, že inherentní hodnotu mají všechny subjekty určitého života zcela stejnou, a to nezávisle na pohlaví, jejich živočišném druhu či kupříkladu na barvě jejich pleti.³³ Inherentní hodnota tak představuje pro Regana kategorickou vlastnost, poněvadž je pro všechny subjekty určitého života stejná.

Regan objasňuje, že inherentní hodnota nemůže být nikdy srovnávána s jinými vnitřními hodnotami, jelikož jim je nepřiměřená a má svou podstatu zcela jinde.

³²Regan, T. *The Case for Animal Rights. Updated with a new preface*. Berkeley, University of California Press, 2004, s. 17.

³³Skýbová, M. *Etika a příroda: proč brát morální ohledy na přírodu?*. Červený Kostelec, Nakladatelství Pavel Mervart, 2011, s. 95.

Mezi ostatní vnitřní hodnoty zařazuje například prožitky, kdy jejich konkrétním příkladem pak je třeba potěšení.³⁴

Regan se snaží co nejlépe ozřejmit, co se pod pojmem „inherentní hodnoty“ skrývá, a píše, že:

„Postulát inherentní hodnoty musí být hájen čistě na teoretických základech. Ačkoliv tento postulát nás zavazuje k vytvoření méně jednoduché teorie než jiné (např. utilitarismus), je to cena, kterou musíme být ochotni zaplatit, máme-li mít tu nejadekvátnější teorii.“³⁵

Velmi zásadní je myšlenka, že inherentní hodnota je zcela nezávislá na kvalitě života daného jedince. Jinými slovy, i kdyby daný jedinec měl nějaké onemocnění, tak se jeho inherentní hodnota nijak nezmění. Z toho důvodu Regan dále sděluje, že inherentní hodnota je naprosto svobodná vůči vztahům s ostatními bytostmi. Nezáleží tudíž na tom, zda daná bytost přináší užitek ostatním, či nikoli.

Regan užívá v souvislosti s pojmem inherentní hodnotou pojem „spravedlnosti“. Zastává názor, že je třeba v rámci přísné spravedlnosti respektovat všechny subjekty určitého života stejně, nezávisle na tom, zda se jedná o morálně činné bytosti, či morálně pasivní bytosti, dále také na tom bez ohledu na tom, zda se jedná o člověka, nebo o zvíře.³⁶

Důležitou roli v jeho teorii hrají také intuice. Regan klade intuicím obzvláště velký důraz při mravních soudech. Zastává názor, že apely³⁷ na intuici mají legitimní roli při racionálním posuzování morálních zásad, kdy současně hlavní protiargumenty proti tomuto mínění se jeví jako nedostatečné.³⁸ Regan vysvětluje, jak by měl vypadat správný postup při intuitivním rozvažování následným způsobem:

„Potom se svědomitě snažíme tyto úsudky co nejlépe zhodnotit, a to tak, že se pokoušíme zbavit naše myšlenky nekonzistentnosti a nezpochybnitelné

³⁴Regan, T. *The Case for Animal Rights. Updated with a new preface*. Berkeley, University of California Press, 2004, s. 264 – 265.

³⁵ Tamtéž.

³⁶ Tamtéž, s. 264.

³⁷ Apely jsou zde myšlena jako „domnělá přesvědčení“.

³⁸Regan, T. *The Case for Animal Rights. Updated with a new preface*. Berkeley, University of California Press, 2004, s. 148.

fragmentárnosti za přítomnosti racionálního a chladného myšlení, jak jen jsme schopni, s maximální pojmovou jasností – a to na základě těch nejlepších relevantních informací, které můžeme shromáždit.“³⁹

2.1.3 Preferenční autonomie

Stejně jako se lidem v průběhu života jednou daří více a jindy zase o něco méně, tak je tomu tak podle Regana i u zvířat. Z toho důvodu zavádí termín „preferenční autonomie“, který představuje, že všechny subjekty určitého života mají při dosahování svých určitých cílů jakousi „samosprávu“. Jedním z aspektů toho, jak se dané bytosti daří, je míra, do jaké je schopna uplatňovat svou autonomii.⁴⁰

Preferenční autonomie poskytuje podle něj výchozí bod pro vůbec samotné uvažování o zájmech zvířat. Dopracovává se k tvrzení, že zvířata mají nejen odlišné preference ohledně různých věcí, ale řada těchto skutečností je také v jejich zájmu, jinými slovy, že přispívá k jejich dobru, potažmo i k blahu.

Regan stanovuje u zvířat zájmy trojího typu, stejně jako tomu je u lidí. Rozděluje jejich zájmy na biologické, sociální a psychologické, kdy současně upozorňuje na to, že se za žádných okolností nesmí nikdy posuzovat zájmy jednotlivých bytostí podle toho míry jejich prospěšnosti pro ostatní.⁴¹

Regan vysvětluje, že je možno veškeré zájmy klasifikovat, stejně jako škody, poněvadž ne každá újma musí způsobovat tělesné utrpení. I přesto, že lidé a zvířata mají nejrůznější preferenční zájmy a individuální představy o svém životním blahu, tak připouští skutečnost, že lidé mají mnohem více dostupných zdrojů vedoucích k uspokojení než zvířata. Z toho důvodu zmiňuje myšlenku Johna Stuarta Milla, že „je lepší být nespokojeným člověkem než spokojeným prasetem.“⁴²

³⁹Regan, T. *The Case for Animal Rights. Updated with a new preface.* Berkeley, University of California Press, 2004, s. 148.

⁴⁰ Tamtéž, s. 116.

⁴¹ Tamtéž, s. 117.

⁴² Tamtéž, s. 119.

2.1.4 Kumulativní argument pro vědomí zvířat

Podle Regana existuje pět tvrzení (resp. důvodů), podle nichž nelze upřít zvířatům vědomí. Tyto důvody pak tvoří dohromady celek, jenž nazývá jako „kumulativní argument pro vědomí zvířat“ („The Cumulative Argument for Animal Consciousness“). Tento argument tak poskytuje základ pro připisování vědomí i jiným živým bytostem než jen lidem.

Kumulativní argument má podle Regana⁴³ základních principů⁴⁴:

1. *Připisování vědomí určitým zvířatům by mělo nevyhnutelně být součástí celkového pohledu na svět.*
2. *Připisování vědomí určitým zvířatům je v harmonii s běžným používáním jazyka.*
3. *Přisuzování vědomí zvířatům neznamená a ani nepředpokládá, že zvířata mají nesmrtelné (nehmotné) duše, a proto tento argument lze obhajovat nezávisle na náboženských přesvědčeních o životě po smrti.*
4. *To, jak se zvířata chovají, je v souladu s tím, co se považuje za „vědomé“.*
5. *Chápání vědomí z hlediska evoluční teorie poskytuje této teorii základ pro připsání povědomí⁴⁴ i jiným bytostem, než je člověk.*

Regan používá slovní spojení „určitá zvířata“, jelikož jeho teorie nezahrnuje veškeré živočichy. Podle Regana lze připsat bezpochyby vědomí zvířatům pouze u savců starších jednoho roku.⁴⁵ Je to z toho důvodu, že je lidské vědomí velmi úzce spjaté s fyziologií i anatomíí, a tudíž lze implicitně vyvodit, že savci mají taktéž vědomí, poněvadž jsou z fyziologického i anatomického hlediska člověku velmi podobná.

Regan sděluje, že i přesto nevyklučuje myšlenku, že by i další skupiny zvířata mohla být vědomá. Nicméně připouští, že tato otázka přesahuje rámec daného řešení, jelikož by potřebovala velmi důkladné a podrobné prošetření.

⁴³Regan, T. *The Case for Animal Rights. Updated with a new preface*. Berkeley, University of California Press, 2004, s. 119.

⁴⁴ Povědomí je zde myšleno jako „uvědomování si něčeho“.

⁴⁵Regan, T. *The Case for Animal Rights. Updated with a new preface*. Berkeley, University of California Press, 2004, s. 29.

Podle kumulativního argumentu lze však také dojít k mnohem důležitější myšlence, než jen k té, že zvířata (resp. savci starší jednoho roku) mají vědomí. Podle Regana se dá totiž tento argument použít k vysvětlení toho, proč se daná zvířata chovají tak, jak se chovají – a to ve smyslu přesvědčení a tužeb, které mají.⁴⁶ Savčí zvířata mají tudíž, stejně jako lidské bytosti, přesvědčení a touhy, jež se mohou individuálně velmi odlišovat.

Regan se tak snaží podložit myšlenku toho, že mají zvířata (resp. savci) vědomí poměrně mnoha argumenty. Nicméně však mít samotné vědomí podle něj nestačí k tomu, aby mohl být danému jedinci připsán morální status. Podle něj jsou totiž k tomu zapotřebí ještě určité kognitivní funkce. Aby mohla být bytost považována za subjekt určitého života („subject-of-a-life“), tedy za účel pro sebe sama, tak musí splňovat určité mentální a behaviorální schopnosti.⁴⁷

Mezi podmínky, jež musí daná bytost splňovat, aby jí mohla být přidělena tato subjektivita, patří schopnost vnímat a pamatovat si, dále mít své vlastní touhy, víru a preference, mít smysl pro budoucnost (záměrně sebevědomě jednat za cílem vidiny naplnění svých tužeb), mít a uvědomovat si svůj vlastní emocionální život, mít konstantnost psychické identity, individuálně se zakoušet o svou životní pohodu, být zcela nezávislá na užitečnosti pro ostatní jedince i celek.⁴⁸ Regan tyto předpoklady shledává jako hlavní atributy duševního života zdravých savců ve věku od jednoho roku a výše.⁴⁹

Regan odmítá smýšlení, ve kterém má pouze člověk vnitřní hodnotu. Konstatuje proto, že se člověk zcela neoprávněně povyšuje na privilegovanou pozici na úkor jiných živých bytostí, jelikož posílení jeho výjimečnosti nelze nalézt ani v „lidských vlastnostech ani ve víře v existenci nesmrtelné duše“.⁵⁰ Doslova píše, že:

„Lpět a udržovat si vizi světa, která přiznává zvířatům pouze primitivní mentální život, nebo – protože jsou mezi námi přísní karteziáni, kteří jim upírají jakýkoliv

⁴⁶Regan, T. *The Case for Animal Rights. Updated with a new preface*. Berkeley, University of California Press, 2004, s. 29.

⁴⁷ Müllerová, H., & Stejskal, V. *Ochrana zvířat v právu*. Praha, Academia, 2013, s. 135.

⁴⁸ Tamtéž.

⁴⁹Regan, T. *The Case for Animal Rights. Updated with a new preface*. Berkeley, University of California Press, 2004, s. 81.

⁵⁰Skýbová, M. *Etika a příroda: proč brát morální ohledy na přírodu?*. Červený Kostelec, Nakladatelství Pavel Mervart, 2011, s. 95.

mentální život, je tak vzdálené přesné představě o tom, co tato zvířata doopravdy jsou, jako asi když lev na obraze Stefana Lochnera má představovat skutečného lva.“⁵¹

2.1.5 Reganovo vymezení práv

Regan zastává teorii přirozeného práva, a tudíž deklaruje, že je třeba založit práva v konzistentní etické teorii.⁵²

Rozděluje práva na univerzální a rovnostářská. Univerzální práva pro něj představují to, že pokud si jsou dvě bytosti v eticky relevantních ohledech podobné, tak explicitně musí mít i stejná práva.⁵³ Rovnostářská právě zase sdělují, že pokud dvě bytosti mají stejné právo, tak ho musí mít i ve stejné míře.⁵⁴

Všechny subjekty určitého života mají svá základní morální práva, jež jsou zcela nezávislá na dobrovolných činech kohokoli – a to ať už jejich vlastních nebo jiných. Kromě toho jsou tyto práva také nezávislá na postavení, jež náhodou dané bytosti zaujímají v jakémkoli daném institucionálním seskupení.⁵⁵ Regan objasňuje, že zákonná práva nejsou (na rozdíl od základních morálních práv) univerzální a ani rovnostářská.

Regan poukazuje na to, že je nevyhnutelné zacházet se všemi subjekty určitého života vždy takovým způsobem, jež je v souladu s uznáním jejich rovnocenného vlastnictví hodnoty tohoto druhu. Tito jednotlivci mají základní morální právo na zacházení s respektem, jež zakazuje zacházet se všemi subjekty určitého života jako s pouhými nádobami vnitřních hodnot. Regan doslova píše, že:

⁵¹Skýbová, M. *Etika a příroda: proč brát morální ohledy na přírodu?*. Červený Kostelec, Nakladatelství Pavel Mervart, 2011, s. 95.

⁵²Černý, D. *Pátečnická setkání společenskovední sekce Sisyfa: Práva zvířat*. In: LLionTV, 2016 [cit. 27. 3. 2022]. Dostupné z [www: https://www.youtube.com/watch?v=q5TQSKabixo](https://www.youtube.com/watch?v=q5TQSKabixo)

⁵³Tamtéž.

⁵⁴Tamtéž.

⁵⁵Regan, T. *The Case for Animal Rights. Updated with a new preface*. Berkeley, University of California Press, 2004, s. 327.

„Zvířata mají jako my určitá základní morální práva, včetně zejména základního práva na to, aby bylo s nimi zacházeno s respektem, který jim jako držitelům přirozené hodnoty náleží v rámci přísné spravedlnosti.“⁵⁶

V souvislosti s právy zavádí Regan dále několik principů, jimiž se musí řídit život všech subjektů určitého života.

Prvním z těchto principů je „princip respektu“, podle něhož je povinností všech subjektů určitého života jednat se všemi ostatními tak, aby byla respektována jejich inherentní hodnota. Pokud by daná bytost zacházela s jinou bytostí pouze na základě důsledků celého jednání, způsobovala by jí tím újmu – konkrétně pak deprivaci.

Z tohoto principu pak vyplývá „princip újmy“. Regan sděluje, že podle tohoto principu mají všichni morální aktéři *prima facie* povinnost nezapříčínovat újmu ostatním subjektům určitého života.⁵⁷

Regan dále zavádí dva další principy – „princip miniride“ („the miniride“) a „princip horší situace“ („the worse-off principles“).

Princip „miniride“ by se dal též označit jako „princip minimalizace porušení práv“. Tento princip platí pouze v případě, kdy jsou srovnatelné újmy.⁵⁸ Jednání podle tohoto principu má vypadat tak, že pokud dojde na situaci, ve které se budou muset dané bytosti rozhodnout mezi porušením práv většího počtu subjektů určitého života a práv menšího počtu, tak je podle Regana správné se rozhodnout tak, aby se poškodil (nebo omezil) co nejmenší počet subjektů určitého života.

Oproti tomu „princip horší situace“ se týká případů, ve kterých jsou újmy neporovnatelné. Regan tvrdí, že pokud je nutná volba mezi porušením práv většího počtu subjektů určitého života a práv menšího počtu, avšak pokud by újma zapříčiněná menšímu počtu subjektů určitého života byla větší, tak je potom se třeba rozhodnout pro poškození práv většího počtu subjektů určitého života.⁵⁹

⁵⁶ Tamtéž, s. 329. Přeloženo autorem práce.

⁵⁷ Černý, D. *Pátečnická setkání společenskovední sekce Sisyfa: Práva zvířat*. In: LLionTV, 2016 [cit. 27. 3. 2022]. Dostupné z [www: https://www.youtube.com/watch?v=q5TQSKabixo](https://www.youtube.com/watch?v=q5TQSKabixo)

⁵⁸ Tamtéž.

⁵⁹ Regan, T. *The Case for Animal Rights. Updated with a new preface*. Berkeley, University of California Press, 2004, s. 329.

3 POROVNÁNÍ SINGEROVY TEORIE „ROVNÉHO ZVAŽOVÁNÍ ZÁJMŮ“ S REGANOVOU TEORIÍ „INHERENTNÍ HODNOTY“

Většina organizací na ochranu zvířat a hnutí bojujících za zlepšení jejich podmínek vycházejí přibližně od 70. let z hlediska filosofických koncepcí zejména ze dvou velkých filosofických nauk, jež se od sebe v mnohém odlišují a nejsou ani navzájem spolu kompatibilní.⁶⁰

První touto filosofickou koncepcí je „teorie rovného zvažování zájmů“ od Petera Singera, jež je primárně vylíčena knize „Animal Liberation“. Druhou naukou je pak „teorie inherentní hodnoty“ (mnohdy též označována jako „teorie práv zvířat“) od Toma Regana, kterou prvotně představil ve svém díle „The Case for Animal Rights“.

Singerova filosofie má své jádro v utilitaristické filosofii, obzvláště pak v pojetí od Jeremyho Benthama. Podle Singera je třeba posuzovat všechny živé bytosti podle jejich schopnosti pociťovat utrpení. Z toho důvodu si poté stanovuje ve své teorii, jako hlavní postup při argumentaci tzn. „princip rovného zvažování zájmů“, který musí posuzovat zájmy všech živých bytostí spravedlivě a rovnocenně.

Oproti tomu Reganova teorie vychází z deontologie, konkrétně z Kantova pojmu „apriorní povinnosti“. Podle Regana mají potřeby jednotlivce stejnou váhu jako potřeby mnoha, a tudíž odmítá obětovat potřeby daného jedince pro blaho nějakého většího celku.⁶¹ Regan se tak snaží nalézt jiné východisko, než je utilitaristické, jelikož namítá, že utilitaristický přístup postrádá hodnotu individua. To pak podle něj mnohdy vede ke zcela amorálním důsledkům, jedním z nich je například obětování života jednotlivce pro záměry medicínského progresu.⁶² Regan proto užívá ve své teorii výhradně pojmu „jednotlivce“. Z toho důvodu si pak také zvolil jako výchozí bod pojem „inherentní hodnoty“ („inherent value“), jež poukazuje na to, že každý subjekt určitého života je účelem pro sebe sama.

⁶⁰ Müllerová, H., & Stejskal, V. *Ochrana zvířat v právu*. Praha, Academia, 2013, s. 141.

⁶¹ Tamtéž, s. 47.

⁶² Tamtéž.

Singer se rozhodl pro utilitaristické východisko, jelikož se tvrdí, že „utilitarismus ve své klasické podobě usiluje o minimalizaci bolesti a maximalizaci potěšení.“⁶³ Mnohá zvířata dokážou pociťovat utrpení a potěšení stejně jako lidé, a proto je třeba se usilovat o zlepšení podmínek jejich welfare. Singer usiluje o přijetí teorie, v níž by primárně záleželo na moralitě lidského soužití s ostatními živočichy.⁶⁴

Podle Singera pouze utilitaristická pozice umožňuje nepřehlížet zájmy dané bytosti, nebo je snad dokonce snižovat jen proto, že daná bytost není člověkem. Singer konstatuje, že teprve toto je „skutečný“ utilitarismus, jelikož si mnozí mylně domnívají, že „...utilitarismus hodnotí všechno podle toho, jak je to užitečné pro člověka“.⁶⁵

V kontrastu se Singerem, Regan utilitarismus nemilosrdně odsuzuje jako možnou zastávanou pozici pro zlepšení podmínek i práv zvířat. Domnívá se totiž, že neposkytuje adekvátní základ pro přísnost prima facie přímé povinnosti neškodit – a to zcela nezávisle na tom, o jaký druh utilitarismu se jedná (např. preferenční či třeba hédonistický).⁶⁶

Regan vysvětluje, že se s utilitarismem pojí celá řada ať už menších či větších problémů, přičemž jako jeden obzvláště závažný z nich shledává tzv. „tajné zabíjení“ („the secrecy of the killing“). Jedná se o situace, ve kterých se obětuje určitá bytost (popř. více bytostí) pro blaho nějakého většího celku. Z takovéto situace pak ovšem pramení vedlejší účinky, na něž se podle Regana nelze dovolávat.⁶⁷

Regan označuje „tajné zabíjení“ jako zcela nemorální, přičemž sděluje, že Singer pomocí svého preferenčního utilitarismu nedokáže vysvětlit, proč je tento druh zabíjení špatný. Obětovat dar života jedince je špatný i za předpokladu, že by ztráta na straně oběti byla v porovnání menší než zisk na straně zločinců – toto tvrzení lze

⁶³Singer, P. *Utilitarianism and Vegetarianism* [online]. JSTOR [cit. 2022-03-19], s. 328. Dostupné z [www: https://www.jstor.org/stable/2265002](https://www.jstor.org/stable/2265002) – Přeloženo autorem práce.

⁶⁴Kohák, E. *Zelená svatozář: kapitoly z ekologické etiky*. Praha, Sociologické nakladatelství (SLON), 1998, s. 42.

⁶⁵ Singer, P. *Utilitarianism and Vegetarianism* [online]. JSTOR [cit. 2022-03-19], s. 329. Dostupné z [www: https://www.jstor.org/stable/2265002](https://www.jstor.org/stable/2265002) – Přeloženo autorem práce.

⁶⁶Regan, T. *The Case for Animal Rights. Updated with a new preface*. Berkeley, University of California Press, 2004, s. 228 – 230.

⁶⁷ Tamtéž.

nalézt již u Immanuela Kanta, který to však nicméně směřoval výhradně jen na lidské bytosti.

Regan se na rozdíl od Singera nesnaží zlepšit pouze životní podmínky zvířat a poskytnout jim tak větší blaho. Neboť tvrdí, že je třeba změnit kompletně celý systém vnímání zvířat ve společnosti. Z toho důvodu si stanovuje jako podstatu své teorie práv zvířat pojem „inherentní hodnoty“, kterou mají všechny subjekty určitého života zcela přirozeně, a tudíž jim jí ani nelze odepřít kupříkladu tím, že by daný jedinec v určité etapě svého života zrovna neprosplával (např. nemoc).

Regan kromě toho ještě dodává, že si nelze zvolit utilitarismus jako výchozí pozici, jelikož „kalkuluje s blahem a utrpením, aniž by bylo jasné, o čí blaho a utrpení jde.“⁶⁸ Reganova teorie práv zvířat usiluje o vyzvání všech lidí k tomu, aby konečně začali brát s plnou vážností skutečnost, že zvířata mají morální práva, zejména pak právo na to nebýt považována za pouhý prostředek k dosažení cíle a být zahrnuta do principu respektu.

Singerovo hnutí za osvobození zvířat je tedy zaměřeno zejména pouze na zlepšení celkového blahobytu zvířat. Oproti tomu Reganovo hnutí bojující za práva zvířat požaduje kompletní zrušení otroctví zvířat, jelikož zvířata (resp. podle něj „pouze“ savci) mají zcela přirozeně inherentní hodnotu a vlastní život, a proto je morálně nepřijatelné nárokovat si jejich vlastnictví - a to v jakémkoliv slova smyslu.

Ačkoli jsou obě filosofické teorie navzájem neslučitelné, tak i přesto lze nalézt u obou v některých případech velmi podobné závěry, k nimž se oba jejich autoři nezávisle na sobě dopracovávají. Jedním z těchto případů je obdobný názor ohledně testování zvířat.

Přesto, že Singer i Regan užívají rozdílnou argumentaci, tak se nevědomky shodují na tom, že by bylo „...kategoricky špatné vystavit zvíře riziku újmy, když by se úroveň zvířete snížila na status pouhé věci“⁶⁹. Oba také konstatují, že lidé dělají

⁶⁸Skýbová, M. *Etika a příroda: proč brát morální ohledy na přírodu?*. Červený Kostelec, Nakladatelství Pavel Mervart, 2011, s. 94.

⁶⁹Paccagnella, A. F. & Marchetto, P. B. Animal welfare versus animal abolitionism: a comparison of the theories by Peter Singer and Tom Regan and their influence on the Brazilian Federal Constitution. Research Gate [online]. [cit. 2022-03-19], s. 262. Dostupné z [www:https://www.researchgate.net/publication/338101420_Animal_welfare_versus_animal_abolitionism_a_comparison_of_the_theories_by_Peter_Singer_and_Tom_Regan_and_their_influence_on_the_Brazilian_Federal_Constitution](https://www.researchgate.net/publication/338101420_Animal_welfare_versus_animal_abolitionism_a_comparison_of_the_theories_by_Peter_Singer_and_Tom_Regan_and_their_influence_on_the_Brazilian_Federal_Constitution) – Přeloženo autorem práce.

rozdíly mezi jednotlivými zvířaty (např. mezi krávou a psem), pro což nenalézají logické odůvodnění, a považují takové jednání za povrchní.⁷⁰

Dalším bodem, na který má Singer i Regan velmi blízký pohled, je vnímavost u zvířat (resp. u Regana jde pouze o savce starší jednoho roku). Oba myslitelé užívají k obhajobě tvrzení, že zvířata mají schopnost vnímání, rozsáhlé poznatky z různých oblastí vědy (obzvláště z neurovědy). Kromě toho oba filosofové upozorňují na psychologické, fyziologické i anatomické podobnosti zvířat s lidmi.⁷¹

Singer a Regan si v neposlední řadě také rozumí v otázce ohledně problematiky vegetarianismu. Oba filosofové jsou přesvědčeni, že se dá žít plnohodnotný život i bez konzumace masa, ba dokonce zastávají názor, že mohou být tito lidé ještě zdravější než ti, kteří maso jedí. Singer jde v tomto ohledu více do hloubky, kdy sděluje kupříkladu, že by vegetariánská strava mohla ve společnosti poskytnout snížení kardiovaskulárních chorob, dále také rakoviny žaludku a tlustého střeva.⁷²

Pro tento argument, že vegetarianismus je užitečný, jelikož je zdravý, mohou nastat kritické důsledky. Někdo by se mohl tázat, zda by to znamenalo skutečnost, že pokud by vegetariánství nebylo lidskému zdraví prospěšné, tak by pak mohlo být morálně přípustné zabít zvířata pro maso. Vzhledem k Reganově tvrzení, že všechny subjekty určitého života mají přirozeně inherentní hodnotu, by byl tento důsledek nepodstatný. Nicméně Singerův argument ohledně vegetariánství a jeho blahodárných účincích pro lidský organismus by se s tímto důsledkem zřejmě nedokázal vypořádat.

Ačkoli oba autoři vyzdvihují vegetariánství, tak každý pro to nalézá své vlastní odůvodnění. Singer je přesvědčen, že je třeba vždy zvolit takové jednání, jež přinese optimální důsledky – tj. co největší maximalizaci zájmů všech zúčastněných stran.

⁷⁰Paccagnella, A. F. & Marchetto, P. B. Animal welfare versus animal abolitionism: a comparison of the theories by Peter Singer and Tom Regan and their influence on the Brazilian Federal Constitution. Research Gate [online]. [cit. 2022-03-19], s. 262. Dostupné z [www:https://www.researchgate.net/publication/338101420_Animal_welfare_versus_animal_abolitionism_a_comparison_of_the_theories_by_Peter_Singer_and_Tom_Regan_and_their_influence_on_the_Brazilian_Federal_Constitution](https://www.researchgate.net/publication/338101420_Animal_welfare_versus_animal_abolitionism_a_comparison_of_the_theories_by_Peter_Singer_and_Tom_Regan_and_their_influence_on_the_Brazilian_Federal_Constitution) – Přeloženo autorem práce.

⁷¹ Tamtéž.

⁷² Singer, P. *Utilitarianism and Vegetarianism* [online]. JSTOR [cit. 2022-03-19]. Dostupné z [www:https://www.jstor.org/stable/2265002](https://www.jstor.org/stable/2265002)

Zabíjení zvířat (stejně např. jako jejich testování) je podle něj proti jejich zájmům, přičemž téměř nikdy zájmy lidí nepřevažují tuto činnost.

U Singerovy „etiky zabíjení“ je hlavním kritériem to, zda je daná bytost osobou, či není, přičemž tvrdí, že aby daná bytost mohla být osobou, tak musí splňovat určité schopnosti (např. uvědomovat si vlastní existenci apod.).⁷³

Regan své stanoviska ohledně vegetarianismu argumentuje odlišným způsobem, poněvadž vychází z toho, že všechny subjekty určitého života mají přirozeně zcela stejnou inherentní hodnotu. Tento předpoklad podle něj splňují jak lidé, tak i všechna savčí zvířata. Z toho důvodu konstatuje, že je vegetarianismus morální povinností všech lidí, nikoli jen „pouhým“ životním stylem, jako tomu je podle něj u Singera.

Regan navíc upozorňuje na mylnost Singerova výroku směřovaného k vegetarianismu, že z hlediska preferenčního utilitarismu mají všichni lidé morální povinnost stát se vegetariány. Podle něj by totiž musel Singer dokázat, že takovýto postoj nebude pro všechny lidi horší (či snad výrazně horší), než kdyby maso jedli, a současně také prokázat, že je pro zvířata rozhodně lepší nebyť zabita.

Nicméně to podle něj Singer není nikdy schopen dokázat, poněvadž nedokáže uvést potřebné empirické podrobnosti. Podle Regana by toto mylné Singerovo přesvědčení dokonce mohlo vést k paradoxnímu důsledku, kdy by se konzumenti masa mohli vyhnout povinnosti stát se vegetariány naprosto jednoduchým způsobem – zkrátka by si to mohli odůvodnit tak, že je pro ně vhodnější jíst maso.⁷⁴

Za velmi kontroverzní záležitost se považuje začlenění zvířat (u Regana však „pouze“ savců staršího jednoho roku) do morální sféry společnosti, jež se objevuje u obou myslitelů. Tento postoj je pro mnohé ostatní filosofy značně problematický, jelikož velká část z nich uznává „posvátnost lidského života“, kterou Singer i Regan ve svých teoriích ruší.

Singer přiděluje morální status všem „cítícím“ bytostem, jejichž nejnižším zájmem je netrpět. Následně vysvětluje, že tuto podmínku pro přiznání morálního statusu

⁷³ Černý, D. *Pátečnická setkání společenskovední sekce Sisyfa: Práva zvířat*. In: LLionTV, 2016 [cit. 27. 3. 2022]. Dostupné z [www: https://www.youtube.com/watch?v=q5TQSKabixo](https://www.youtube.com/watch?v=q5TQSKabixo)

⁷⁴ Tamtéž.

shledává u všech cítících zvířat.⁷⁵ Pro Singera je předpoklad ohledně zájmu necítit bolest zcela dostačující a zároveň i nezbytný pro to, aby mohl být dané bytosti udělen morální status.

Singer je častokrát kritizován právě za jeho pojetí kritéria „cítění“, jelikož ho mnozí filosofové považují za umělé.⁷⁶ Jemu jde však „pouze“ o přidání pocitu štěstí k vlastní hodnotě. Singerovu teorii tak lze pojmut jako sloučení hédonismu a konsekvencialismu, přičemž se Singer snaží o poskytnutí potěšení co největšímu počtu osob, jimiž mohou být podle jeho definice osoby i zvířata.⁷⁷

Oproti tomu Regan požaduje k udělení statusu určité subjektivity života o něco více předpokladů. Regan sděluje, že aby daná bytost mohla být subjektem určitého života, tak musí být vybavena „schopností vnímat a pamatovat si, mít touhy, víru a preference, schopností jednat záměrně za účelem naplnění cílů a tužeb, vnímavostí a schopností emocionálního života, trvalostí psychické identity a individuálně zakoušenou životní pohodou, nezávislou na užitečnosti pro jiné.“⁷⁸

Možná vůbec ten nejpodstatnější rozdíl mezi teorií Singera a Reganem spočívá v jejich odlišném zaměření. Singerovi jde čistě o osvobození zvířat z hlediska zlepšení welfare zvířat a minimalizaci jejich utrpení – částečně i ochraně před ním, pokud to daná situace dovolí. Singer sepsal v duchu utilitaristické filosofie velmi čtivou knihu, aby pomocí ní mohl oslovovat davы lidí, a tak upozornit na skutečnost, že je nezbytné zlepšit podmínky zvířat po celém světě. Vysloužil si proto přezdívku „zakladatele hnutí za osvobození zvířat“, jelikož po vydání jeho knihy nesmírně vzrostl po celém světě zájem o ochranu zvířat.

Problém spočívá v tom, že Singera teorie doopravdy nepřinesla žádné argumenty pro uznání práv zvířat z hlediska legislativy, i přesto, že jeho pojetí je normativní, má všeobecný záběr a umožňuje podat empirická kritéria („sentence“) toho, kdo všechno do záběru všeobecnosti spadá. Na druhou stranu jeho vliv byl tak obrovský, že je

⁷⁵ Müllerová, H., & Stejskal, V. *Ochrana zvířat v právu*. Praha, Academia, 2013, s. 134.

⁷⁶ Skýbová, M. *Etika a příroda: proč brát morální ohledy na přírodu?*. Červený Kostelec, Nakladatelství Pavel Mervart, 2011, s. 190.

⁷⁷ Černý, D. *Pátečnická setkání společenskovední sekce Sisyfa: Práva zvířat*. In: LLionTV, 2016 [cit. 27. 3. 2022]. Dostupné z [www: https://www.youtube.com/watch?v=q5TQSKabixo](https://www.youtube.com/watch?v=q5TQSKabixo)

⁷⁸ Müllerová, H., & Stejskal, V. *Ochrana zvířat v právu*. Praha, Academia, 2013, s. 135.

jisté, že jeho teorie měla vliv na změnu v právních předpisech na ochranu zvířat, byť takto nepřímou.

Je třeba si na Singerovi cenit jeho očividný altruismus, který je patrný například v tom, když se vyjadřuje o morální povinnosti lidí vůči zvířatům třetího světa. Nicméně Singer myšlenku práv zvířat z hlediska legislativy nezavedl a ani o ni vlastně ve skutečnosti neusiloval.

Představu toho, že zvířata mají nějaká práva v legitimním slova smyslu, zavedl až o pár let později Regan.⁷⁹ Regan ve své knize „The Case for Animal Rights“ nabízí abolicionistický přístup, kdy je přesvědčen, že je třeba změnit kompletně celý systém chápání zvířat. Regan postupně ve své teorii dospívá k závěru, že práva pro něj představují určité nároky. Jelikož vychází z Kantovy deontologie, tak spojuje práva s povinnostmi.

Reganova teorie bohužel také skýtá slabiny, jelikož si nedokáže plně poradit s objasněním problémů ohledně povinností a principů, které k nim připojuje (např. princip respektu či princip spravedlnosti). Uvádí, že:

„Zásada respektu, jako zásada spravedlnosti vyžaduje víc než jen to, abychom neubližovali některým tak, aby bylo možné dosáhnout optimálních výsledků pro všechny, kterých se výsledek týká; ukládá také povinnost *prima facie* pomáhat těm, kteří jsou oběťmi útoku nespravedlnosti ze strany jiných.“⁸⁰

Z toho pramení, že všichni lidé jsou povinni pomáhat těm, kteří jsou oběťmi nespravedlnosti, avšak nejsou již povinni pomáhat těm, kteří jsou v nouzi, ale nejsou oběťmi nespravedlnosti.⁸¹

Aby byl pochopen celý problém, v čem Reganovo vymezení ohledně povinnosti poskytování pomoci jiným bytostem spočívá, je vhodné uvést názornou situaci.

⁷⁹Černý, D. *Pátečnická setkání společenskovední sekce Sisyfa: Práva zvířat*. In: LLionTV, 2016 [cit. 27. 3. 2022]. Dostupné z [www: https://www.youtube.com/watch?v=q5TQSKabixo](https://www.youtube.com/watch?v=q5TQSKabixo)

⁷⁹ Müllerová, H., & Stejskal, V. *Ochrana zvířat v právu*. Praha, Academia, 2013, s. 46.

⁸⁰Regan, T. *The Case for Animal Rights. Updated with a new preface*. Berkeley, University of California Press, 2004, s. 249. Přeloženo autorem práce.

⁸¹Jamieson, D. *Rights, Justice, and Duties to Provide Assistance: A Critique of Regan's Theory of Rights*. JSTOR [online]. [cit. 2022-03-19], s. 351. Dostupné z [www: https://www.jstor.org/stable/pdf/2381001.pdf?refreqid=excelsior%3Aa0dbd7861a421fc4433148afc59257ba&ab_segments=&origin](https://www.jstor.org/stable/pdf/2381001.pdf?refreqid=excelsior%3Aa0dbd7861a421fc4433148afc59257ba&ab_segments=&origin)

Regan tvrdí, že predátoři nejsou morálními činiteli, a proto se nemohou dopouštět bezpráví. Z toho vyvozuje, že není třeba chránit zvířata před jejich predátory.⁸²

Nicméně pokud by se Reganovo tvrzení vzalo zcela doslovně, tak člověk například nemusí být zavázán principem spravedlnosti na to, aby upozornil jiného člověka v moři před hrozícím nebezpečím od žraloka, jelikož predátor není „morálním činitelem“. Na druhé straně to ovšem neznamená, že by pro poskytnutí pomoci druhému člověku nemohly existovat jiné dobré důvody, dokonce i takové, které zakládají povinnost.

⁸²Regan, T. *The Case for Animal Rights. Updated with a new preface*. Berkeley, University of California Press, 2004, s. 284 – 285.

4 VLIV FILOSOFICKÝCH TEORIÍ OD SINGERA A REGANA NA PRÁVNÍ PŘEDPISY NA OCHRANU ZVÍŘAT PROTI TÝRÁNÍ V ČESKÉ REPUBLICCE

Je nepopíratelné, že Singerova „teorie principu rovného zvažování zájmů“ i Reganova „teorie inherentní hodnoty“ měly zásadní dopad na vznik mnoha organizací bojujících za práva a blaho zvířat, jednou z takových organizací je například „PETA“ (People for the Ethical Treatment of Animals).⁸³ Kromě toho je také jisté, že obě tyto etické teorie musely hrát významnou roli při změně právních předpisů na zlepšení životních podmínek zvířat.

Z toho důvodu je tato část textu práce zaměřena na to, zda se nějakým způsobem projevují argumenty od Singera a Regana pro práva zvířat v zákonech na ochranu zvířat proti týrání v České republice. Je zajímavé prošetřit, jak moc daleko sahá vliv Singerovy i Reganovy teorie ohledně zacházení se zvířaty do právních předpisů ČR.

Česká právní úprava nevnímá zvířata jako subjekty právních vztahů, a tudíž se tak ani nemohou dožadovat svých práv. Jsou brány „pouze“ jako objekty právních vztahů, takže se jejich práva (resp. jejich míra uskutečnění jejich ochrany) odvíjejí od jednání lidí, kteří jsou (na rozdíl od nich) subjekty právních vztahů.

Vůbec nejdůležitější právní normou na ochranu zvířat proti týrání v České republice je zákon č.246/1992 Sb. („na ochranu zvířat proti týrání“).⁸⁴ Proto zde bude porovnáván právě tento zákon s argumenty pro práva zvířat od Singera a Regana, poněvadž všechny ostatní vyhlášky na ochranu zvířat proti týrání, ba i nepřímé právní předpisy, z něj vycházejí.

⁸³ „Peta“ byla založena v roce 1980 v USA a je vůbec největší neziskovou organizací, jež bojuje za práva zvířat, na světě. Tato organizace využívá ve své propagandě mnoho argumentů převzatých od Singera (např. ohledně jeho výroků o „speciesismu“). Zdroj: People for the Ethical Treatment of Animals. *PETA* [online]. USA [cit. 2022-03-23]. Dostupné z [www: https://www.peta.org/](https://www.peta.org/)

⁸⁴ Müllerová, H., & Stejskal, V. *Ochrana zvířat v právu*. Praha, Academia, 2013, s. 270.

Je pozoruhodné, jak zní již vůbec samotná definice pojmu „zvířete“ podle tohoto zákona: „... za zvíře je považován každý živý obratlovec kromě člověka, nikoli plod nebo embryo.“⁸⁵

Z toho lze spatřit, že právní předpisy na ochranu zvířat proti týrání se týkají pouze obratlovců, zatímco skupina bezobratlých pod ochranu zákona nespadá. Nicméně však mezi lety 2004 až 2006 byl zákon novelizován ve prospěch i skupiny bezobratlých, jelikož se novela vykonaná zákonem č. 77/2004 Sb. rozšířila svou kompetenci i na „přiměřeně jiné živočichy“.⁸⁶

V definici pojmu „zvířete“ (dle zákona č.246/1992 Sb.) lze nalézt velkou podobnost s vnímáním zvířete jednak od Singera, tak i od Regana. Singer totiž nepovažuje dospělého jedince a plod (popř. embryo) za sobě rovnocenné, jelikož plod (popř. embryo) není podle něj osobou.⁸⁷

Regan zase ovšem nesouhlasí s tím, že by měl být lidským plodům v poslední fázi vývoje odepřen morální status „osoby“. Nicméně však co se týče zvířat, tak prohlašuje, že podmínky subjektivity určitého života (tj. určité schopnosti) splňují všichni savci staršího jednoho roku, a tudíž dochází k tomu, že:

„Plody v raných stádiích svého vývoje lze podle názoru práv použít, pokud máme dobrý důvod se domnívat, že povolení k jejich použití neposílí přesvědčení a postoje, které sankcionují zacházení porušující práva zvířat, která práva mají.“⁸⁸

Definice pojmu „zvířete“ podle zákona č.246/1992 Sb. („na ochranu zvířat proti týrání“) je tudíž velmi podobná s vymezením jak od Singera, tak i od Regana.

Samotné určení tohoto nejdůležitějšího a zároveň i nejobsáhlejšího právního předpisu na ochranu zvířat proti týrání zní:

⁸⁵ Okruh 13: *Ochrana zvířat proti týrání – všeobecná (5 zákazů)*. Veřejné veterinářství [online]. 2021 [cit. 2022 03-23]. Dostupné z www: <https://cit.vfu.cz/stres/file/okruh13.html>

⁸⁶ Müllerová, H., & Stejskal, V. *Ochrana zvířat v právu*. Praha, Academia, 2013, s. 311.

⁸⁷ Je zde důležité pochopit, že pro Singera může být osobou i zvíře, nikoli jen člověk.

⁸⁸ Regan, T. *The Case for Animal Rights. Updated with a new preface*. Berkeley, University of California Press, 2004, s. 398. Přeloženo autorem práce.

„Účelem zákona je chránit zvířata, jež jsou živými tvory schopnými pociťovat bolest a utrpení, před týráním, poškozováním jejich zdraví a jejich usmrcením bez důvodu, pokud byly způsobeny, byť i z nedbalosti, člověkem.“⁸⁹

Lze si povšimnout, že tento zákon má se Singerem velmi blízký pohled na posuzování živých bytostí podle kritéria jejich schopnosti trpět. Singer doslova píše, že: „Schopnost trpět nebo mít radost je nejen nezbytná, ale i dostačující pro to, abychom mohli říci, že bytost má zájmy – absolutně minimálním zájmem je netrpět.“⁹⁰

Toto nejdůležitější legitimní ustanovení na ochranu zvířat proti týráním se snaží brát v potaz alespoň ty nejmenší zájmy zvířat, mezi které patří nepociťovat bolest a vyvarovat se celkovému strádání u těchto jedinců. Jinými slovy, je špatné způsobovat zvířatům bolest (fyzickou i duševní), poněvadž to není v jejich zájmu.

Velmi obdobnou myšlenku lze nalézt opět i u Singera, který konstatuje, že: „Je třeba brát v úvahu zájmy každé bytosti jakkoliv postižené a dát jim stejnou váhu jako zájmům kterékoliv jiné bytosti“⁹¹ Singerovo tvrzení vychází z principu rovného zvažování zájmů, který aplikuje na všechny citící bytosti.

Reganova teorie práv zvířat je sice s tou od Singera z mnohých důvodů neslučitelná, nicméně však i u něj lze nalézt analogický názor ohledně způsobování bolesti zvířatům. Regan zcela přirozeně uděluje inherentní hodnotu všem subjektům určitého života. Následně také sděluje, že: „Těm jednotlivcům, kteří mají vnitřní hodnotu, jsme zavázáni přímou povinností slušného zacházení.“⁹² Kromě toho konstatuje, že „...s jednotlivci, kteří mají vnitřní hodnotu, nikdy nesmí být nakládáno, jako kdyby měli pouze hodnotu nástroje.“⁹³

Ukazuje se, že i Reganova teorie se určitým způsobem projevu ve znění účelu zákona č. 246/1992 Sb., jelikož lze spatřit, že se tento zákon snaží nepohlížet na

⁸⁹Účel zákona: *Odstavec předpisu 246/1992 Zákon České národní rady č. 246/1992 Sb., na ochranu zvířat proti týráním § 1*. Resortní portál Ministerstva zemědělství [online]. [cit. 2022-03-23]. Dostupné z [www: https://eagri.cz/public/web/mze/legislativa/pravni-predpisy-mze/tematicky-prehled/100049410.html](https://eagri.cz/public/web/mze/legislativa/pravni-predpisy-mze/tematicky-prehled/100049410.html)

⁹⁰ Singer, P. *Osvobození zvířat*. Praha, Práh, 2001, s. 23.

⁹¹ Tamtéž, s. 21.

⁹²Regan, T. *Animal Rights, Human Wrongs. An Introduction to Moral Philosophy*. Lanham, Rowman & Littlefield Publishers, 2003, s. 68. Přeložena autorem práce.

⁹³ Tamtéž.

zvířata jako na pouhé věci, ale uznává, že mají určité potřeby (např. nezažívat utrpení), jež jsou vymezena v definici tohoto zákona.

Reganova teorie vychází z deontologie, přičemž spojuje práva s povinnostmi. Proto lze spatřit v šestém odstavci předpisu č. 246/1992 podobné tvrzení. Tento předpis má znění:

„Nikdo nesmí zvíře opustit s úmyslem se ho zbavit nebo je vyhnat. Za opuštění zvířete se nepovažuje vypuštění zvířete do jeho přirozeného prostředí, pokud je to vhodné z hlediska stavu zvířete a podmínek prostředí.“⁹⁴

Regan totiž tvrdí, že zvířata jsou, stejně jako lidé, „účely samy o sobě“. Z toho důvodu by pak proto neměla být vykořisťována. Kromě toho má člověk morální povinnost se o ně postarat (např. pokud si koupí psa), jelikož podle Reganova principu újmy mají všichni morální aktéři *prima facie* povinnost nezpůsobit újmu ostatním nositelům inherentní hodnoty.

V pátém odstavci (článek „b“) tohoto zákona (č. 246/1992) je uvedeno, že nikdo nesmí zabít zvíře bez uvedených důvodů.⁹⁵ Jako jednou příčinou pro usmrcení zvířete podle zákona může být například to, že se dané zvíře trápí, jelikož má nevyčísitelnou nemoc (popř. také to, že zraněné, slabé ze stáří atd.).

Regan zastává v určitých mezních situacích paternalistický přístup, který se projevuje kupříkladu v jeho pohledu na eutanazii u zvířat, pokud je smrt v jejich zájmu.

Podle Regana mohou být zvířata utracena⁹⁶ pouze za předpokladu, že je to provedeno co nejméně bolestivými dostupnými prostředky. Jako další podmínku uvádí to, že musí být utracena ve skutečné víře, že smrt je v jejich zájmu. Regan vysvětluje, že mohou být v neposlední řadě utracena z obavy o ně a o to, co je v jejich zájmu.⁹⁷ Dále

⁹⁴ Odstavec předpisu: 246/1992 Zákon České národní rady č. 246/1992 Sb., na ochranu zvířat proti týrání § 6. Resortní portál Ministerstva zemědělství [online]. [cit. 2022-03-23]. Dostupné z [www: https://eagri.cz/public/web/mze/legislativa/pravni-predpisy-mze/tematicky-prehled/100049424.html](https://eagri.cz/public/web/mze/legislativa/pravni-predpisy-mze/tematicky-prehled/100049424.html)

⁹⁵ Odstavec předpisu: 246/1992 Zákon České národní rady č. 246/1992 Sb., na ochranu zvířat proti týrání § 5. Resortní portál Ministerstva zemědělství [online]. [cit. 2022-03-23]. Dostupné z [www: https://eagri.cz/public/web/mze/legislativa/pravni-predpisy-mze/tematicky-prehled/100049415.html](https://eagri.cz/public/web/mze/legislativa/pravni-predpisy-mze/tematicky-prehled/100049415.html)

⁹⁶ Regan sděluje, že zvířata jsou ze zcela prostého důvodu vyloučena z možnosti vědomého požádání o eutanazii, tak proto se hovoří o tom, že zvířata byla utracena.

⁹⁷ Tamtéž.

vysvětluje, že možno utratit zvíře, pokud bude jeho budoucnost charakterizována neustálou akutní bolestí.

Z toho důvodu je možno nalézt značnou shodu v Reganově názoru ohledně usmrcování zvířat ve vyhraněných případech s formulací, jež je uvedena výše v zákoně.

Podle odstavce zákona č. 246/1992, „na ochranu zvířat proti týrání“ § 18g („účely pokusů“), je dovoleno provádět pokusy na zvířatech pouze za určitých cílů. Účelů pro provedení pokusu na zvířatech může být celá řada, pro ukázkou mezi ně patří např. snaha diagnostikovat/léčit nějaké onemocnění u lidí, zvířat, nebo rostlin.

Singer tvrdí, že provádět pokusy na zvířatech je jednoznačně proti jejich zájmům, jelikož to způsobuje zvířatům utrpení, v němž zájmy lidí obvykle nepřevyšují vzniklou bolest ze strany obětí. Podle Singera je naprosto zbytečné zapříčiňovat tak rozsáhlé utrpení zvířatům jen kvůli pokusům, jež téměř vždy nic nového nepřinesou, poněvadž je toho v dnešní době otestovaného až příliš (např. kosmetický průmysl). V tomto smyslu se tedy Singerova teorie neodráží ve znění výše uvedeného zákona.

Singer ovšem kromě toho také uznává, že je někdy testování na zvířatech v určitých případech oprávněné, a to konkrétně v medicínských účelech. Singerova teorie vychází z utilitarismu, proto uznává, tzn. „agregaci“, tj. přesvědčení, že blaho i bolest mají vnitřní hodnotu, a proto má smysl sečíst jejich hodnotu, a to i přes hranice mezi různými lidmi nebo různými zvířaty.⁹⁸ Například pokud by tedy šlo o testování léku na rakovinu, který by mohl zachránit miliony lidských životů, ale bylo by pro jeho výrobu potřeba obětovat tisíce psů, tak by to podle Singera v takovém případě bylo oprávněné jednání. Toto stanovisko nese sebou mnoho problému, jelikož nelze doopravdy spočítat, kolik zvířat bylo nuceno trpět a kolik z nich utrpení postihlo, aby mohl být vytvořen určitý kus vědeckého poznání. Dalším problémem je, že dle utilitarismu jsou zájmy zvířat stejně tak důležité jako zájmy lidí, a tudíž Singer namítá, proč by se mělo testovat pouze jen na zvířatech.

⁹⁸Korsgaard, Ch. M. Medical Research on Animals and the Question of Moral Standing: A comparison between Kantian and utilitarian accounts on moral standing of non-human animals. Harvard Medical School [online]. 2020 [cit. 2022-03-27]. Dostupné z [www: https://bioethics.hms.harvard.edu/journal/animal-moral-standing](https://bioethics.hms.harvard.edu/journal/animal-moral-standing)

Singerovo přesvědčení, že pokusy na zvířatech nelze úplně zakázat, jelikož mohou nastat mezní situace, ve kterých bude jejich testování ospravedlnitelné, se v určitém znění projevu v zákonu č. 246/1992, poněvadž dle jeho definice nelze nikdy testovat zvířata bezúčelně, ale vždy pouze s vidinou nějakého cíle.

Asi vůbec ten největší vliv obou filosofických teorií na právní předpisy je z hlediska norem týkajících se poskytnutí dobrých životních podmínek zvířatům. V době, kdy oba autoři sepsali svá díla, ve kterých poukazují na nutnost zlepšení welfare zvířat, nebyly tyto podmínky nikde ve světě zákonně stanoveny, jako je tomu nyní.

V právních předpisech se přímo uvádí pojem „dobré životní podmínky“, se kterým do značné míry operují oba filosofové. Regan vnímá práva jako určité nároky, a tudíž považuje za nutné poskytnout zvířatům (resp. podle něj „jen“ savcům starších jednoho roku) vše, co jejich potřeba bude vyžadovat. Podle Singera je zase nutností všech brát zájmy (resp. potřeby) zvířat v potaz.

Tato jejich přesvědčení se odrážejí určitým způsobem v několika předpisech. Jedním z nich je například kapitola věnující se podmínkách péče o pokusná zvířata v zákoně č. 246/1992. Dle jejího ustanovení je chovatel kupříkladu nucen zajistit pokusným zvířatům dobré životní podmínky a snažit se minimalizovat „veškerá omezení, která pokusnému zvířeti brání v uspokojování fyziologických a etologických potřeb“⁹⁹.

Dikce zákona č.246/1992 Sb. („na ochranu zvířat proti týrání“) je ve své podstatě hybridem jak Singerovy filosofie, tak i Reganovy. Je to proto, že po vzoru Singera pojednává o zvířatech jako o „tvorech schopných cítění“, ale současně z toho vyvozuje, že to stanovuje určitá jejich práva pro lidi povinnosti vůči nim.

Nelze však popřít, že právní myšlení v zemích střední Evropy (včetně České republiky) je tradičně velmi silně ovlivněno filosofií práva od Immanuela Kanta.¹⁰⁰ Z toho důvodu je nepochybně o něco složitější porovnávat zákoníky těchto zemí (v tomto případě však pouze ČR) oproti zákoníkům anglosaských zemích, jež mají za

⁹⁹ Odstavec předpisu: 246/1992 Zákon České národní rady č. 246/1992 Sb., na ochranu zvířat proti týrání § 17a: Podmínky péče o pokusná zvířata. Resortní portál Ministerstva zemědělství [online]. [cit. 2022-03-23]. Dostupné z www: <https://eagri.cz/public/web/mze/legislativa/pravni-predpisy-mze/tematicky-prehled/100049459.html>

¹⁰⁰ Jedním z filosofů, kteří na to měli zásadní vliv, byl rakouský filosof a právní teoretik s českými kořeny, Hans Kelsen.

sebou zcela jinou historii, co se týče tradice právní filosofie. Argumenty pro práva zvířat od Singera a Regana se projevují tedy v právních předpisech na ochranu zvířat proti týrání v České republice spíše jen v implicitním znění.

ZÁVĚR

Tato práce měla za nejdůležitější cíl prošetřit, jaké zásadní argumenty používají filosofové Peter Singer a Tom Regan při opodstatňování svého vlastního pohledu na vnímání zvířat, potažmo jejich práv.

Singerova celá teorie se nese v duchu konsekvencialismu, obzvláště pak v tradičním utilitaristickém pojetí od Jeremyho Benthama. Singer od něj přejal stanovisko ohledně posuzování živých bytostí podle jejich schopnosti trpět a učinil z něj hlavní kritérium ve své teorii při poohlížení na veškeré bytosti. Pro Singera je důležitý předpoklad, že mravní soudy musí vždy brát v potaz zájmy všech, jež jsou postihnuti.¹⁰¹ Z toho důvodu prohlašuje, že se na zájmy každé živé bytosti musí hodnotit podle principu rovného zvažování zájmů. Singer vychází z principu minimalizace utrpení všech živých bytostí, tudíž neuznává „práva jakožto koncept“. Nicméně však připouští, že jsou mezi lidmi a zvířaty neopominutelný rozdíl, které musí znamenat určité rozdíly v jejich právech (např. volební právo). Singer staví své argumentaci na důkazech proti tomu, co nazývá jako „speciesismus“ („druhovú nadřazenost“), kdy je přesvědčen, že se lidský druh zcela neoprávněným způsobem povyšuje na úkor jiných živočišných druhů.

Oproti němu Tom Regan zakládá svou teorii na zcela odlišných argumentech. Regan, jakožto příznivec deontologie, zastává teorii přirozeného práva. Východisko jeho teorie spočívá v tom, že veškeré „subjekty určitého života“ mají zcela přirozeně účel pro sebe sama, respektive určitou vnitřní hodnotu, jež nazývá jako „inherentní“ („inherent value“). Pokud má někdo tuto vnitřní hodnotu, pak ho nelze nikdy použít jako „prostředek“ k dosažení určitého cíle. Reganův nejdůležitější argument je tzn. „kumulativní argument pro vědomí zvířat“ („The Cumulative Argument for Animal Consciousness“), kdy vyvozuje 5 základních principů, podle nichž lze přiznat vědomí i jiným živým bytostem než lidem. Regan se, na rozdíl od Singera, opravdu snažil o uznání práv zvířat z hlediska legislativy, proto mu lze plným právem přiznat zavedení myšlenky práv zvířat.

¹⁰¹Skýbová, M. *Etika a příroda: proč brát morální ohledy na přírodu?*. Červený Kostelec, Nakladatelství Pavel Mervart, 2011, s. 88.

Tato práce měla jako vedlejší cíl zjistit, zda se určitým způsobem projevují argumenty na zacházení se zvířaty od Singera a Regana v zákonech České republiky. Jednotlivé argumenty od Singera a Regana byly porovnávány s nejdůležitějším zákonem na ochranu zvířat proti týrání v České republice č.246/1992 Sb. („na ochranu zvířat proti týrání“).¹⁰² Bylo zjištěno, že se jejich mnohé názory shodují se zněním v právních předpisech (např. v definici samotného pojmu „zvířete“). V právních předpisech na ochranu zvířat proti týrání se také velmi často objevují pojmy jako „minimalizace utrpení zvířat“ a „dobré životní pojmy“, se kterými určitým způsobem spolupracují oba filosofové.

Situace od 70. let minulého století se nesmírně zlepšila ve prospěch zvířat, jelikož mnohé země od té doby přijaly nejrůznější zákony na jejich ochranu. Ještě ve stejném roce, co Singer vydal knihu „Animal Liberation“, neuvěřitelně vzrostl zájem u široké veřejnosti o zlepšení životních podmínek pro zvířata.

Osobně si myslím, že problematika ohledně otázky, zda by měla mít zvířata nárok alespoň na nějaká minimální práva z hlediska legislativy, je velmi zapleklitá. V dnešní době existuje již velká řada vědeckých studií, jež jednoznačně dokazují přítomnost mnoha kognitivních schopností u mnoha druhů zvířat, které byly donedávna považovány pouze za výhradně „lidské“. Na druhé straně nelze zvířatům i přesto přiznat stejný morální status, jako mají lidé, jelikož by to mohlo znamenat pro mnoho lidských jedinců skutečnost, že by jim mohl být poté tento status zase odebrán, a to je zcela nepřipustné. Nicméně se domnívám, že by se lidé mohli o něco více snažit minimalizovat utrpení způsobované zvířatům.

S oběma filosofy souhlasím v tom, že lidé dělají možná až příliš velké rozdíly mezi jednotlivými druhy zvířat, lépe řečeno mezi životními podmínky zvířat domácích a hospodářských.

Osobně se však přikláním spíše k teorii od Regana, jelikož mi přijde, že svůj celý koncept mnohem více propracoval, a tudíž u něj nelze ani nalézt tolik slabin, jako tomu lze u Singera. S Reganem především souhlasím v jeho myšlence, že prospívání je pro každou bytost stejně důležité bez ohledu na to, zda daná bytost přináší nějaký užitek ostatním.

¹⁰² Müllerová, H., & Stejskal, V. *Ochrana zvířat v právu*. Praha, Academia, 2013, s. 270.

SEZNAM POUŽITÉ LITERATURY A ZDROJŮ

Bibliografie

- 1) Chapouthier, G. *Zvířecí práva*. Přel. O. Smolová. Praha, Triton, 2013.
- 2) Kohák, E. *Svoboda, svědomí, soužití: kapitoly z mezilidské etiky*. Praha, Sociologické nakladatelství, 2004.
- 3) Kohák, E. *Zelená svatozář: kapitoly z ekologické etiky*. Praha, Sociologické nakladatelství (SLON), 1998.
- 4) Müllerová, H., & Stejskal, V. *Ochrana zvířat v právu*. Praha, Academia, 2013.
- 5) Regan, T. *Animal Rights, Human Wrongs. An Introduction to Moral Philosophy*. Lanham, Rowman & Littlefield Publishers, 2003.
- 6) Regan, T. *The Case for Animal Rights. Updated with a new preface*. Berkeley, University of California Press, 2004.
- 7) Schlaer, J. A. *Peter Singer Under Fire: The Moral Iconoclast Faces His Critics*. USA, Open Court Publishing Company, 2009.
- 8) Singer, P. *Osvobození zvířat*. Praha, Práh, 2001.
- 9) Skýbová, M. *Etika a příroda: proč brát morální ohledy na přírodu?*. Červený Kostelec, Nakladatelství Pavel Mervart, 2011.

Internetové zdroje

- 10) Černý, D. *Pátečnická setkání společenskovední sekce Sisyfa: Práva zvířat*. In: LLionTV, 2016 [cit. 27. 3. 2022]. Dostupné z www: <https://www.youtube.com/watch?v=q5TQSKabixo>
- 11) Jamieson, D. *Rights, Justice, and Duties to Provide Assistance: A Critique of Regan's Theory of Rights*. JSTOR [online]. [cit. 2022-03-19], s. 351. Dostupné z www: https://www.jstor.org/stable/pdf/2381001.pdf?refreqid=excelsior%3Aa0dbd7861a421fc4433148afc59257ba&ab_segments=&origin

- 12) Korsgaard, Ch. M. *Medical Research on Animals and the Question of Moral Standing: A comparison between Kantian and utilitarian accounts on moral standing of non-human animals*. Harvard Medical School [online]. 2020 [cit. 2022-03-27]. Dostupné z www: <https://bioethics.hms.harvard.edu/journal/animal-moral-standing>
- 13) Odstavec předpisu: 246/1992 Zákon České národní rady č. 246/1992 Sb., na ochranu zvířat proti týrání § 6. Resortní portál Ministerstva zemědělství [online]. [cit. 2022-03-23]. Dostupné z www: <https://eagri.cz/public/web/mze/legislativa/pravni-predpisy-mze/tematicky-prehled/100049424.html>
- 14) Odstavec předpisu: 246/1992 Zákon České národní rady č. 246/1992 Sb., na ochranu zvířat proti týrání § 5. Resortní portál Ministerstva zemědělství [online]. [cit. 2022-03-23]. Dostupné z www: <https://eagri.cz/public/web/mze/legislativa/pravni-predpisy-mze/tematicky-prehled/100049415.html>
- 15) Odstavec předpisu: 246/1992 Zákon České národní rady č. 246/1992 Sb., na ochranu zvířat proti týrání § 17a: Podmínky péče o pokusná zvířata. Resortní portál Ministerstva zemědělství [online]. [cit. 2022-03-23]. Dostupné z www: <https://eagri.cz/public/web/mze/legislativa/pravni-predpisy-mze/tematicky-prehled/100049459.html>
- 16) Okruh 13: *Ochrana zvířat proti týrání – všeobecná (5 zákazů)*. Veřejné veterinářství [online]. 2021 [cit. 2022-03-23]. Dostupné z www: <https://cit.vfu.cz/stres/file/okruh13.html>
- 17) Paccagnella, A. F. & Marchetto, P. B. *Animal welfare versus animal abolitionism: a comparison of the theories by Peter Singer and Tom Regan and their influence on the Brazilian Federal Constitution*. ResearchGate [online]. [cit. 2022-03-19], s. 262. Dostupné z www: https://www.researchgate.net/publication/338101420_Animal_welfare_versus_animal_abolitionism_a_comparison_of_the_theories_by_Peter_Singer_and_Tom_Regan_and_their_influence_on_the_Brazilian_Federal_Constitution
- 18) People for the Ethical Treatment of Animals. *PETA* [online]. USA [cit. 2022-03-23]. Dostupné z www: <https://www.peta.org/>

- 19) Singer, P. *Utilitarianism and Vegetarianism* [online]. JSTOR [cit. 2022-03-19].
Dostupné z www: <https://www.jstor.org/stable/2265002>
- 20) Účel zákona: *Odstavec předpisu 246/1992 Zákon České národní rady č. 246/1992 Sb., na ochranu zvířat proti týrání § 1*. Resortní portál Ministerstva zemědělství [online]. [cit. 2022-03-23]. Dostupné z www:
<https://eagri.cz/public/web/mze/legislativa/pravni-predpisy-mze/tematicky-prehled/100049410.html>